

Mogelijkheden voor bosbeheer binnen het landbouwbedrijf

De biologische landbouw streeft naar meer natuur op het bedrijf. Hierbij gaat het veelal om beheersmaatregelen, die de boer direct of indirect geld kosten. Bosbeheer binnen het landbouwbedrijf is echter een mogelijkheid die de boer op den duur geld oplevert. Dit artikel bespreekt achtereenvolgens de wetten en regelingen, de te produceren bosproducten met bijbehorende saldoberekeningen en mogelijkheden voor bosbeheer binnen het landbouwbedrijf.

De boswet vormt de wettelijke basis voor de instandhouding van het bosareaal in Nederland. Er geldt een meldingsplicht voor voorgenomen vellingen. De herplantplicht stelt dat op dezelfde plek binnen drie jaar verjonging moet hebben plaatsgevonden. De enige vrijstelling van de herplantplicht kan worden verkregen indien bos op landbouwgrond binnen 15 jaar wordt geveeld en er geen wijziging van het bestemmingsplan heeft plaatsgevonden.

Financiële prikkels

Eigenaren van landgoederen kunnen op grond van de natuurschoonwet aanspraak maken op fiscale tegemoetkomingen als het landgoed minstens 25 jaar in stand wordt gehouden en wordt beheerd. Een landgoed is in dit geval een terrein van minimaal 5 hectare, waarvan minstens 30% uit bos of andere houtopstanden bestaat. De fiscale tegemoetkomingen hebben onder andere betrekking op successie, schenking en vermogensbelasting. De regeling stimulering bosuitbreiding op landbouwgrond geeft een bebosingspremie en een jaarlijkse toeslag als inkomenscompensatie voor een periode van maximaal 20 jaar. Erna kan, indien het beboste terrein minimaal 5 hectare groot is, aanspraak worden gemaakt op subsidie op grond van de regeling functiebeloning bossen en natuurterreinen. Stichting Face financiert een deel van de aanlegkosten, indien ook de eigenaar een gedeelte betaalt.

Alternatieven voor hout

De prijzen op de houtmarkt zijn al jaren laag. Indien van hout als bosproduct en deze prijzen wordt uitgegaan, is het bedrijfssaldo uit het bosbedrijf veelal negatief. Hierbij geldt tevens dat hoe kleiner het bosbedrijf, hoe groter de kans op negatieve bedrijfsresultaten. In Nederland is de vuistregel dat een bosbedrijf ter grootte van 200 hectare een normaal gezinsinkomen oplevert; vergelijk dit met 30 en 60 hectare voor respectievelijk de gangbare vee- en akkerbouw. Toch zijn er mogelijkheden om kleinschalig particulier bosbeheer financieel aantrekkelijk te maken. Bos levert namelijk meer dan alleen hout.

Aantrekkelijke alternatieven zijn:

- siergroen (bijvoorbeeld kerstgroen, takken);
  - (voorjaars-)bloemen;
  - eetbare paddestoelen;
  - noten, vruchten, bloesem, kruiden en medicinale gewassen.
- Tevens biedt het bos recreatieve mogelijkheden:
- het bos levert wandel-, fiets- en kampeermogelijkheden;
  - het bos draagt bij aan een recreatief aantrekkelijk landschap en stimuleert daardoor de regionale economie.

Afzetinitiatieven

Zowel in Nederland als in de ons omringende landen zijn er voorbeelden bekend van de teelt en afzet van bosproducten anders dan hout. In Overijssel is er een coöperatie van

landgoedeigenaren die siergroen teelt en op de markt brengt. Siergroen levert hier duizenden gulden per hectare per jaar op. In Denemarken maakt siergroen 25 tot 30% van het bedrijfssaldo uit. Kruidenbedrijfjes verzamelen kruiden en sprokkelhout in het bos en in Zeeland zijn er zogenaamde boerenboscampings. Vooralsnog geven LEI-cijfers aan dat bosproducten anders dan hout nauwelijks inkomen opleveren. Indien er in de bedrijfsvoering echter nadrukkelijk rekening wordt gehouden met deze producten, leveren ze wel degelijk inkomen op.

Korte aanloopperiode

In het rapport 'Nieuwe bossen op landbouwgrond !' (Vergunst, 1996) wordt een voorbeeldteeltsysteem voor bosaanleg op landbouwgrond beschreven.

Uit voorlopige berekeningen blijkt dat bosproducten over de eerste twintig jaar per vijf hectare (rentevoet 3%) het volgende opleveren:

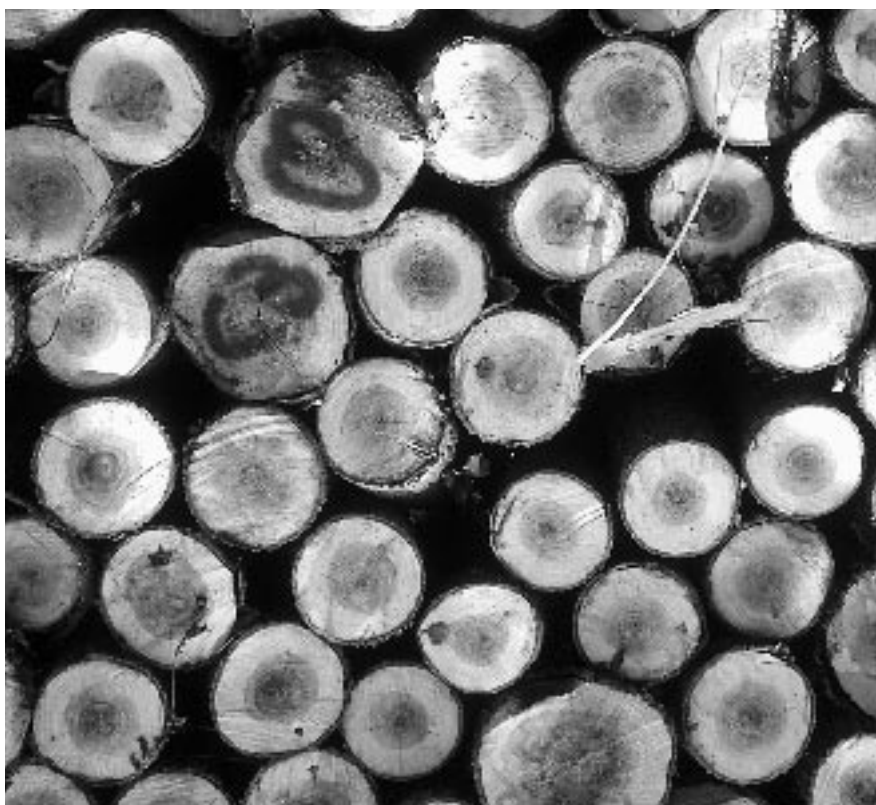
- siergroen en bloemen: 48.969 gulden
- paddestoelen: 87.804 gulden
- oogstvergunningen voor noten, vruchten en bloesem: 7.686 gulden
- kamperen bij de boer: 8.000 gulden per jaar (netto) bij 15 standplaatsen.

De traditionele houtteelt levert in dit systeem over de eerste twintig jaar 30.007 gulden per vijf hectare op. Dit is 17% van de totale opbrengsten over deze periode. Een ander belangrijk aspect van bosproducten anders dan hout is dat de aanlooperperiode tot de oogst veel korter is. Duurt het bij houtteelt gemiddeld 20 jaar totdat er voor het eerst geoogst kan worden, bij bosproducten anders dan hout is dat gemiddeld 2 tot 8 jaar. Naast het feit dat bosproducten anders dan hout extra inkomen opleveren voor de boseigenaar, kunnen ze daarom ook uitstekend dienen als vooropbrengsten, zodat rentelasten (rente op rente) verlicht worden. Gemiddeld levert dit teeltsysteem 628 gulden per hectare per jaar op (rentevoet 3%). Het omslagpunt van negatieve naar positieve bedrijfsresultaten ligt rond het twaalfde jaar na aanleg. In de pure houtteelt zijn de eerste rendabele oogsten pas na het zestigste jaar te verwachten. Subsidies zijn in deze berekening buiten beschouwing gelaten, omdat bij de teelt van bosproducten anders dan hout er sprake is van landbouwproductie en er op grond daarvan geen gebruik kan worden gemaakt van de regeling stimulering bosaanleg op landbouwgrond. Interessant is wel de natuurschoonwet. Zij biedt fiscale voordelen ten aanzien van successierecht, indien een bedrijf minimaal 5 hectare groot is en houtige beplantingen minimaal 30% van de oppervlakte beslaan.

Beter bij akkerbouw

Bosbeheer is op een aantal punten complementair aan de bedrijfsvoering van het (biologische) landbouwbedrijf:

- Bosbouw binnen het landbouwbedrijf is een vorm van productdiver-

De prijzen op de houtmarkt in Nederland zijn al jaren laag. Daarom geldt als vuistregel dat een bosbedrijf pas bij een grootte van 200 hectare een normaal gezinsinkomen oplevert. (Foto Peter Fraanje)

sificatie. De teelt van bosproducten bevordert de spreiding van het risico in het inkomen van de boer;

- Bosproducten anders dan hout kunnen via dezelfde afzetkanalen op de markt worden gebracht als producten uit de biologische landbouw. Mogelijkheden zijn onder andere het afgeven van oogstvergunningen, de afzet op de boerenmarkt, huisverkoop, (uitgebreide) groente-abonnementen en het aangaan van leveringscontracten met afnemers, zoals restaurants.
- De spreiding in de arbeidsinzet over het seizoen verschilt met die van de landbouw. In de bosbouw vinden werkzaamheden voornamelijk in het winterseizoen (november tot maart) plaats.
- Eventueel kan een consumentenkring worden betrokken bij het bosbeheer. Op grond van de arbeidsinzet, die voornamelijk in het winterseizoen plaatsvindt, en een gemiddelde opbrengst van 628 gulden per hectare per jaar, past bosbeheer beter binnen akkerbouw- dan binnen veeteeltbedrijven.

Aantrekkelijk

Bosbeheer is een aantrekkelijk alternatief voor natuurproductie op het biologische landbouwbedrijf. Voorlopige berekeningen wijzen uit dat na twaalf jaar de negatieve bedrijfsresultaten omslaan in positieve. Tevens sluit bosbeheer zowel wat betreft de arbeidsinzet als de afzet van landbouwproducten aan op (biologische) landbouw. Tenslotte leveren landbouwbedrijven die een stuk bos bezitten een bijdrage aan de leefbaarheid van het platteland, doordat bos de recreatieve mogelijkheden van de regio stimuleert.

Petra Vergunst

tot voor kort studente aan de Vakgroep Ecologische Landbouw, LU Wageningen

Het rapport 'Nieuwe bossen op landbouwgrond !?' is te bestellen door voor 1 maart 1997 f12,50 over te maken op giro 5160260, t.n.v. P.J.B. Vergunst te Wageningen, o.v.v. naam en adres.

Alternatieven voor houtproductie bij kleinschalig bosbeheer zijn bijvoorbeeld recreatie- wandelvoorzieningen. (Foto Ekoland)